

BOJEVNIK

Leto IV., št. 10

V Ljubljani, dne 15. oktobra 1934.

Cena Din 1.—

Naš kralj — padel

Naš narod plaka, naše ljudstvo joka, loteva se ga strah...

Kruta Usoda nam je iztrgala Kralja, zlohotna duša nam upihnila Luč Krmilar Države je odplul z bojnim brodom. Tam v zavezniški deželi je stopil na suho — in tam je bila skrita strupena kača, med cvetjem in vonjem dehtečim je čakala Nanj. Naj kolnemo Usodo? Naj pomandramo kače? Naj opustošimo legio kač?

Padel je veliki Zapovednik aktivne in rezervne vojske. Naj se vojska zamaje v malodušju in zmedi? Naj obramba klone, položi orožje? Vsa ta povojna leta je naš narod v defenzivi, v obrambi zemlje in svete pravde svoje. Smo se mar podali kdaj v napadalni boj? Smo kdaj uspeli? Bili smo tako slabotni vsa ta leta, tako bedni, in tako brezbrizni, kar povejmo po pravici, Vse brige svoje smo prevalili Njemu, kakor otroci skrbnemu in odločnemu očetu. In v tem svojem otroškem brezskrbju nismo niti slutili, kakšno ogromno pezo rev nosi naš Vladar. In smo komaj opazili, kako bije branilni boj za vse občestvo svoje, in kako si v tem boju polagoma utrjuje fronto. Zato smo bili varni in vedrih lic.

Izstopil je iz obrambnega pasa pa odšel preko prve linije v predpolje, utrujen, hotec izvojevati mir pa trajnih življenjskih pogojev državi svoji. In tu ga je doletelo. Je li imel kaj dobrega na svetu? Težke brige so ga grizle kakor črv, strupene kače ga zalezovale iz dneva v dan. En sam križev pot je bilo to njegovo življenje.

Loteva se nas slabost malodušja. Naj mar klonemo in dokažemo vesoljnemu svetu svojo slabost? Ne, kloniti ne smemo, nikoli kloniti! Država je tu, zemlja je tu, narod je tu. Tem tesneje se strnimo v nesreči in tugi. Čakajmo nas težke in trde preizkušnje, zato bodimo močni, trdni, bodimo bojevniki! Čuvajmo državo! Čuvajmo narod in zemljo, branimo Jugoslavijo! Bojevniki ne klonajo, ne smejo kloniti!

Zapovednik je padel — strnimo vrste!

Gospod vojnih trum: daj pokoja Kralju mučeneu, daj zdravja njegovemu sinu — nememu Kralju! Gospod vojnih trum: vodi usodo Jugoslavije-

1. november 1934

O smrt ponosna,
kak pir pripravljáš v svojem večnem hramu,
da toli knezov si tako krvavo
pobila na en mah? Hamlet, V. dejanje.

Bilo je letos, 30. marca v petek pred belo nedeljo, ko sem ravno opoldne prispel na vrh Sv. Gabrijela nad Gorico. Tako pretresljivo je zazvonilo semkaj od Sv. Gore in nešteti drugih cerkev sem preko Soče, da sem pokleknil, kot gnan od nevidne roke, na tista zares razbita, mučeniška tla in tam z dna duše izmolil pozdrav nadangela Gabrijela in sporočilo njegovo Gospé nebes in zemlje. »Ter za vse tiste uboge trpine, ki so tu v tem peklju izkrvaveli«, so zamrmrale ustnice. Strahotna gora Sv. Gabrijela, en sam bruhajoč vulkan. Tu se je doigralo najstrašnejše dejanje vojne žaloigre, tu so ljudje okameneli, zblazneli, živi okostneli. Gora je bila že po vojni trikrat, štirikrat razkopana, preluknjana, vsa preiskana... domačini stikajo še zdaj za raznimi kovinami, drobci, vojnimi preostanki, ki se dajo še uporabiti. Par lire na dan dobé še od vojne uprave, če so pridni. Neusahljiv rudnik je ta gora smrti in neizčrpna tvornica človeških okostij, lobanj, udov. Tudi meni je med zarjavelo žico — ki raste tu in poganja kar naprej z debelim trnjem, zazijala nasproti mrtvaška glava. Vzel sem jo v roke, kot Hamlet glavo dvornega danskega norca Yoricka in jo povpraševal: Kedo te je nosil? Ali prostak? ali general? Ali Madžar ali Italijan? Ali Slovan? Ali Romun? Koliko je bil star? Kaj v civilu? Kje organiziran? — Zakaj je izkrvavel tvoj gospod? Ali je imel dom? Ali dekle, ki danes sploh ne misli več nanj? Morda je pa imel številno deco? Pa je pel: »... in der Heimat, da giebt's ein Wiedersehn'n! Ali pa je navdušeno deklamiral: »Ich hat' einen Kameraden...«? Kakšne vere? Se li kdo še nanj spominja? In kakor je grobar, ta lažnjivi kljukec ukanil Hamleta, češ da drži v roki Vorichovo lobanjo, v resnici pa je bila katerakoli izmed tisočev in tisočev, tako se mi je zadelo, da se tudi meni posmehuje oni mrtvi tovariš, češ: Bedak, kaj iščeš tod okoli... Pusti nas, mrtve, naj snivamo v miru. Zakaj smo izkrvaveli? Hm! Zakaj? Zato, da vi še naprej uganjate svoje pajacade, zato, da se v imenu najsvetejših idealov človeštva naprej koljete, spodrivate... in ste si huje v laséh nego najbolj stekli volkovi? Zakaj smo izkrvaveli? Zato, da na naših grobovih in tako imenovanih grobnicah neimenovanih, neznanih junakov uganjate svoje parade, svoje fanfaronade, svoje fraze in pustolovščine, ki nam prav nič ne koristijo, ampak vam prinašajo slavo, odlikovanja in ... »gšeft«... Če že hočete, se nas spominjati, tedaj pokleknite kje k našim revnim kostem, kot to delajo preproste, revne kmečke in delavske mamice in molite za nas, z roso dobrih del nas poškrbite in s pesmijo udano, ki privre iz srca nas počastite! In pomnite vi vsi bedaki! Tukaj zraven nas leže tudi živalske kosti in ostanki bojnega orožja. Pomnite, da je vendar razlika med nami in temi živalmi in temi topovskimi lafetami... Pomnite, sicer se vsa vaša kultura in civilizacija kmalu spremeni v grozno spačeno in satansko režečo se plinsko masko splošnega razdejanja in splošnega kaosa...

Hamlet je v njegovem plemenitem prizadevanju, da bi premeknil pregrešni in plitki svet na moralno pot ter ga poplemenil, naletel na nezaslišan fiasko ter resigniran zavkal: »Sam Herkul naj pokaže vso krepost, mačka le mi javka, pes preži na kost«, to se pravi: četudi ima Herkulovo moč, ne bi mogel predrugačiti tega zlobnega sveta. Vsa Herkulova prizadevanja oboroževanja ne bodo rešila niti ene države, rešilo bo svet le razorožitev duha, ki tone zdaj v najhujših strasteh ter plemenitost križanega Boga in onih, ki so mu brezpogojno zvesti!« Ta quaresimale mi je govorila ona lobanja na Sv. Gabrijelu letos 30. marca? Tovariši! Zato vsi 1. novembra povsod na grobove naših tovarišev in k spomenikom v pravem duhu, v pravi pieteti, v pravem krščanskem spoštovanju!

V Ljubljani se bo žalno slavje pri sv. Križu pričelo ob 3.40 popoldne pri spomeniku »našega Janeza«. Zberite se številno vsi borci. To slavje priredé združene bojne in invalidske organizacije. Žalne pesmi pojo dobrosrčni pevci povsod in radi, »Reši me« zmolijo in odpojo bivši vojni kurati, kratek nagovor pisca in godba zaigra v slovo preminulim. Tovariši! Povsod 1. novembra v strogi disciplini, lepem redu. Pazite na vence, cvetke, sveče, lučice! Našim dragim, nepozabnim pa večni mir in pokoj pri Bogu!

Fran Bonač.

Tov. biv. voj. kurat Franc Bonač je pri cerkvenem govoru na Brezjah 15. agusta t. l. govoril tole:

(Nadaljevanje.)

V imenu vsemogočnega Boga, v imenu te naše preljube »Notre Dame des Combattants slovènes« na Brezjah, vas, preminuli tovariši iz bojnih poljan in tudi vas v teh zadnjih letih umrli, kličem in pozivljam na ta naš zbor, tu vspričo naših divnih planin in tu spričo teh živih trpinov, ki pač predstavljajo najboljše in najplemenitejši del naše Slovenije. Tebe zovem veliki borec, naš častni član Rudolf Maister, ki si nam dal Muribor in severnemu delu očetnjave bran i bor; Tebe zovem, Ti najzvestejši, do zadnjega diha naš, Martin Colarič, vojščak, ter vas vse neštete, tihe in skromne heroje, ki ste dobojevali. Vaš duh ledbi med nami in mi danes Vam želimo to, kar je želela in želi prava slovenska, krščanska mati padlemu sinčku: »Bog naj vam — kjerkoli počivate — podeli svoj večni, blaženi mir in luč njegova sveta naj razganja temo groba in dušo vso preseva!

Lani je bilo, ko sem, po svoji navadi, kot vsako leto kje v Primorju, nadomestoval mladega kurata na Libušnjem, tam kjer je rojstna fara in zadnje počivališče šimna Gregorčiča. Na predvečer svetih blagovestnikov smo opazovali mogočne kresove vsepovsod naokoli in ondotni očanci so moževali z menoj in mi pripovedovali marsikaj zanimivega izza časa zasedb prvih laških čet, se toplo spominjali svojih dušnih pastirjev in le obžalovali, da nekateri s Primorja, ki so našli zatočišče v Jugoslaviji, tako žive, da delajo nečast onim poštenim domačinom, ki so še tam ostali in nosijo težo dneva.

Drugi dan sem na poti k nekemu bolniku v selo Krn, mimo Gregorčičevega, toliko opevanega slapa, zašel tudi v tisto Krnsko pogorje, ki je bilo pozorišče hudih bojev. Veseli glasovi in radostni vzkliki me budé iz resnega premišljevanja in že se vsuje trop furlanskih deklic, nekje od Krmina doma na pet. Veselo so prepevale in spet postajale. Zanimivo je to, da precej furlanskih narodnih popevčic docela sliči našim slovenskim. Tako imajo tudi Furlani ono: »Montagnutis ribassáisi!« Hribčki ponižajte se! itd. Dekleta so se zresnila pri neki spominski kapelici in zapela ne pejdem v rute, ampak furlansko. O Stelutis alpinis — po naše o zvezdi planinki, ki naj sije z božjega prestola na nas.

O Ti zvezda naša planinska — Ti milostljiva Gospa na Brezjah, ali nisi Ti bila, si in boš s temi zvestimi možmi. Ali nisi Ti zatisnila namesto daljnih mater trudne oči padlim borcem in ali nam Ti ne lajšaš bridke trenutke strašnega razočaranja in hudih prevar! V Parizu prodajajo mlade deklice, ko dahne vesna prvi svoj čar, po trotoarjih in avenijah tega ogromnega mesta šmarnice. Z graciozno kretnjo pravih Parižank ti nudijo te cvetke in vzklikajo: »Monssieur, Madame voilà des muguets, s'il vous plaît! Ça porte bonheur! Gospod, gospa lejte, lejte šmarnice! One prinašajo srečo!

Danes tudi jaz kažem, predragi možje, na to našo šmarnico premilo, na to našo zvezdo planinsko tu na Brezjah in Vam kličem: Ona nam prinaša srečo, ona nam prinaša mir... Ponekod v visokih gorah poganjajo nad prepadi s črepinj padlih tovarišev, kot iz čudnih lončkov planinke, simboli večne čistosti gor in drugod spet prinašajo dekleta šmarnice na grobove preminulih in mislijo pri tem:

V naši molitvi ste spet vsi doma!

Šmarnica in planinka! Dá tovariši! Za časa mojega letošnjega, svetoletnega bivanja v Rimu, sem se nudil delj časa v bajni baziliki svetega Pavla, tega gigantskega, neumornega duha...

Še pol ure naprej in si v mogočnem evkaliptičnem parku, ki so ga zasadili očetje trapisti. Tam je po legendi bil obglavljen sveti apostol Pavel, nedaleč od znamenite ceste v Ostio. Greš v lično cerkev in gledaš podobe mučenja obeh apostolov. Latinski, itali-

janski napisi... še neka francoska bratovščina nekaj ponazoruje na tabli v tem jeziku... trije studenci »le tré fontane« gori, kjer bi moral biti glavni altar... trikrat je glava mučenika odskočila in trije studenci so zažuboreli; tako ljudska govornica. Gledaš, opazuješ... in glej v desni ladjici slika, dokaj velika. Ali te vara oko! Planinke so in šmarnice, cvetke tako drage našemu srcu. Kaj? Brezje, naše Brezje, tu daleč od doma, za deveto goro, dvakrat naslikane! In slovenski sliki v rimski cerkvi! Da! Čudno nas to dirne. Sicer imamo v Rimu vse polno cest in trgov, ki nosijo imena slovenskih krajev bojišč, kot: Oslavje, Banjšica, Sv. Mišel, Sv. Gora, Podgora itd. Toda na javnem prostoru kar cela slovenska pesem.

V zelo velikih, prekrasno tiskanih črkah stoji:

Slava in čast
sv. aposteljnomu Petru in Pavlu.
Spomin na Rim.

Lepa gorenjska zarja mi naznanja
God mučencev sv. Petra in Pavla;
kako srčno sta se vojskovala,
za Kristusa kri, življenje sta dala,
kako hrabro sta na bojišču stala,
križa, meča, nista se prav nič bala;
za sveto vero hotela sta trpeti,
kroni mučenikov vekomaj imeti.
Prosim vaju blaga mučenika
Rimske cerkve zvoljena vladika,
Naj nam sveto leto v srečo bo
oba odprita rajsko, večno nam nebó!

Kranj (Austria) dne 13. junija 1900.

Pavla Rabič.

Tovariši! Tako zelo me je ta pesemca, daleč od doma ganila, da sem jo koj prepisal in sklenil, da vam jo na Brezjah preberem.

Brezje — planinke, šmarnice... vse tako pristno naše! Kar je prosila ona romarica leta 1900, to naj nakloni preljuba Gospa naših planin in naša prekrasna šmarnica tudi Vam v tem svetem letu.

Ça porte bonheur!

Tovariši! Zrem v vaša upadla lica, v gube skrbi in razočaranja, v vse tiste skrivnostne utripe vašega srca in zdi se, da čujem vas tožiti, kot ste vi tožili večkrat na fronti, po barakah, v raznih zbirališčih, kjer smo skupaj prišli: »O ti grd, sleparski, ničvreden svet!« Zdihuje, kot je zdihoval svoj čas trpin Job, na višku svoje bolesti: »Tolažbe si ne najdem sam in pomagati si ne znam; prijatelji pa v sili, v bridkosti so me zapustili, ali kakor jadicu je psalmist: »Rekel sem, ko sem bil ves iz sebe: vsak človek je lažniv! Ko vidite vso našo, rekel bom posebno slovensko mizerijo, vzklikate s knjigo Pregovorov: »Boljše je srečati medvedko, kateri so vzeli mladiče, kakor bedaka, ki se upira na svojo neumnost in zlobo.« Toda tovariši sursum corda! Kvišku srca! S svetim Pavlom jaz danes vam odgovarjam: »Kaj zato, če so se nekateri izneverili? Bo li njih nezvestoba vrgla božjo zvestobo? Nikakor! — Kaže naj se marveč, da je Bog pravičen, vsak človek pa lažniv (nezanesljiv — zmožen laži.) In še pravi tudi psalmist: Boljše je zaupati v Gospoda, kakor zaupati v človeka. Boljše je upati v Gospoda, kakor upati v poglavarje! — Toliko se opeva vojno tovarištvo, toliko se hvalisa bratstvo sklenjeno v strelskih jarkih in skupnih juriših in vendar, poglejmo v sosedno Avstrijo. Kakšna strahota razdejanja. Nam nekateri očitajo, namreč taki, ki so se skrivali za maminim krilom ali pa ki so bili neobhodno potrebni (sic) domá, bratomorni boj v letih 1914—18 in vendar poglejmo k najbližji sosedu. V zadnjih medsebojnih bojih je na tako zvanem Pyhrusspass na N. Avstrijskem padel zadet od nemške krogle major polka planinskih lovcev št. 8 Johann Charvat, ki je služil v svetovni vojni pri Kaiserschützenregiment Nr. 1 in bil 2krat — po nemških virih: »ein einzig dastehender Fall« odlikovan z zlato medaljo za častnike. Torej najvišji odlikovanec nekdanje avstro-ogrske armade, ki se je bojeval na vseh frontah, ne pade zadet v Galiciji, ob Soči, na Drini, ampak od bratske nemške roke.

(Dalje prih.)

Več narodne zavednosti

Je že tako, da kaj hitro pozabimo na dogodke, ki so se izvršili pred leti. Razne vsakdanje skrbi in težave izbršijo tako pri posamezniku kot pri celoti vse spomine, ki bi nam

morali biti sveti, katere bi moral imeti narod vedno pred seboj in tudi iz njih, dasi so bili za narod nesrečni, črpati moči in delati, da se popravijo. Morali bi iskati pota, da zopet spravimo v red to, kar je zagrešila preteklost. Toda zdi se, da je naše narodno delo vse premalo usmerjeno v pravce, kako bi z vsemi silami in razpoložljivimi sredstvi vedno in povsod povdarjali svoje zahteve po svoji zemlji za skupnost in enotnost svojega naroda. Naše narodne nesreče in naše narodne žrtve nam morajo biti vedno svetel žarek in opomin, da je potrebno veliko in naporno delo za uresničenje najvišjega cilja skupnega narodnega in državnega življenja. Kako malo se pri nas stori za to! Izgleda, kakor bi imeli naši časopisi in naša društva vse druge skrbi kot skrbeti za dele našega naroda izven mej naše države. In kje je stalni odbor, ki bi skrbel, da pišejo o nas veliki časopisi drugih narodov? Kje so ljudje, ki bi nosili slovensko besedo k sosedom, da bi nas poznali, razumeli in upoštevali naše težnje, naše želje, naše zahteve? Kako malo mi sami povdarjamo pred svetovnim društvom narodov svoje zahteve. Enkrat na leto čujemo nekaj besed na manjšinskem kongresu o našem narodu v tujih državah, potem pa zopet vse molči.

In mi sami! Kako malo smo se letos spominjali septembra naših žrtev italijanskega nasilja Bidovca, Marušiča, Miloša, Valenčiča in Gortana! Kako malo se spominjamo vseh naših žrtev ječ, nasilja in teptanja pod italijansko knuto!

In oktober! Par vrstic sem in tja o naši izgubljeni Korški in še te napisane brez gorkote, brez srca kot bi nas vse uničila jesenska megla, jesenski dež, jesenska puščoba! Skoro sami smo pozabili na besede našega poslanika po izvršenem plebiscitu, da Jugoslavija ne bo nikdar pozabila oddanih glasov za njo.

Skoro bo spomin na nesrečni Rapallo! Kako nam bo ob tem spominu? Mogoče se bomo zganili, ko bomo zopet tepeni?!

Še je čas. Še moremo mnogo popraviti. Toda treba je enotnega skupnega dela, predvsem pa narodne zavesti in narodnega ponosa! Tudi v narodnostnem oziru naj bi vedno in povsod v prvi vrsti veljalo geslo: Svoji k svojim!

R. W.

BOJEVNIŠKIM SKUPINAM. Ob težkem udarcu, ki je zadel našo državo in ji vzel vladarja, vas pozivamo, vojni tovariši, bodite trdni, disciplinirani, neomajni! Nastopili so težki časi.

Sestanite se k žalnim sejам, kjer se v dostojanstvenih gestah spominjajte blagopokojnega vladarja.

DELEGACIJA.

Pred dvajsetimi leti

V predzadnji številki smo se spominjali dvajsetletnice početka svetovne vojne, danes in v naslednjih številkah se bomo pa spominjali prvih spopadov ter nadaljnjih važnejših bitk. Kajti ne zdi se nam dovolj, omenjati samo prve dni, ki so sicer silovito vplivali tedaj na ves omikani svet, toda bilo je to šele duševno trpljenje, medtem ko so se telesne muke stopnjevale šele z besnenjem bojne vihre. Zato se nam zdi primerno, da se bomo v našem listu na kratko spominjali naše neskončne in težke poti, ki smo jo pred dvajsetimi leti nastopili.

Nemci so vihrali skozi nevtralnó Belgijo, podirali, požigali, lomastili, porušili vse belgijske trdnjave pa se prebili skozi Belgijo ter si na ta način izsilili pot po nevtralnem ozemlju v sovražnikovo deželo. Udrli so na francoska tla viharni, silni, žugajoči v polnem zagonu pomandrali Francijo. Toda Francozi so naglo zbrali vso svojo bojno silo, se postavili v bran pa zajezili Nemcem zalet v osrčje svoje zemlje. Vnela se je strašna bitka ob Marni, ki je trajala od

5. do 9. septembra 1914 in odločila zmago Francozom. Nemške armade so se morale tedaj umakniti nazaj za Aisno. Že ta prvi veliki spopad je bil za Nemce usoden, kajti nikoli več se jim ni pozneje posrečilo prebiti francoske linije in udariti proti Parizu, ki jih je tako silno mikal vso vojno. V nekoliko zadržanem tempu so hrumeli na vzhod, proti drugi svoji smrtni sovražnici — slovanski Rusiji.

Na našem jugu so pa c. in. kr. monitorji preganjali srb-ske prednje straže izpred njihove prestolice pa izkrevali čete dvojne monarhije na Kalimegdanu.

Kako pa v Galiciji?

Poslušajmo poročilo tedanjega a.-o. armadnega vodstva od 19. septembra 1914: »Pripravlja se nova razvrstitev naših čet. Vzhodno ležečo utrdbo Seniawo so naše maloštevilne čete junaško branile. Rusi so morali razviti tamkaj v boj dva armadna zbor in težko artiljerijo; ko je utrdba svojo nalogo izpolnila, so jo naše čete prostovoljno zapustile.« Poročilo od 23. septembra veli: »Rusi niso sledili umikajočim se avstro-ogrskim četam, temveč so poizkušali prodreti v Karpate. Posamezni manjši ruski oddelki poizkušajo zasesti karpatske prelaze. Včeraj so se vršili manjši boji med našimi in ruskimi četami pri Užoškem prelazu pri komitatu Ung. Danes pa je prišlo do bojev pri Foronya v komitatu Marmaroš. V tistem trenutku, ko so mogli Rusi zahodno od Lvova prodirati, je bilo gotovo, da bodo manjši ruski oddelki poizkusili prodreti čez karpatske prelaze na Ogrsko. Ruski vpadi imajo dvojen namen. S tem da bi Rusi zasedli karpatske prelaze, bi si osigurali svojo levo krilo armade, ki prodira proti Sanu in Przemyslu. Dalje bi pa radi dobili prosto polje za svojo številno konjenico, ki ne more v krogu ruske glavne moči razviti svojega delovanja. Zato bi radi porabili svoje Kozake na neizmernih ogrskih ravninah.«

Iz nadaljnega poročila posnemamo, da se zbira nad blaženo ogrsko deželo huda ura. Ti preklicani Kozaki silijo preko vseh karpatskih prelazov in se v silnem pogonu zaganjajo v ogrske ravnice. Jej, jej, kaj bo, če se ruski Brdavs ne ukroti! Prihodnjič bomo o tem nadaljevali.

Poslušajmo zdaj pa še neko drugo uradno poročilo iz tedanjih časov. V rokah imamo zgovoren dokument iz tistih časov, tako zvano avstro-ogrsko »Rdečo knjigo«, ki je bila natisnjena l. 1915. v vseh tedanjih avstro-ogrskih jezikih. Dvojna monarhija je skušala odvrniti od sebe sum na krivdt svetovne vojne, pa je zbrala v tej svoji »Rdeči knjigi« avtentičen diplomatski material, ki naj bi krivdo dvojne monarhije prevalil na druge države. Vzemimo par odstavkov iz pisma, ki ga je pisal grofu Berchtoldu na Dunaj baron Giesl iz Beograda 21. julija 1914. »Atentat v Sarajevu je pričaral Srbom bližajoči se razpad habsburških držav, na katerega so že prej stavili svoje nade, da ga je pričakovati v najkrajšem času, odpad ozemelj monarhije, v katerih prebivajo Jugoslovani, revolucijo v Bosni-Hercegovini in nezanesljivost slovanskih polkov — kakor neovržna dejstva in je spravil sistem in navidezno upravičenost v njihovo nacionalistično blaznost.« — »Ta zavržena Avstro-Ogrska se zdi Srbom sedaj onemogla in jedva še vredna, da se z njo vojskujejo. K mržnji se je pridružilo zaničevanje, ona pade brez truda liki izmozgano telo v krilo velikosrbski državi, ki se uresniči v bližnji bodočnosti. Listi govore o onemoglosti in razpadu sosednje monarhije in psujejo brez strahu njene organe. Celo pred vzvišeno osebo našega vladarja se ne ustavijo.« — »Ako zamudimo spraviti jasnost v naše razmerje do Srbije, bomo sokrivi težav v bodočem boju, ki se vendar mora izvojevati prej ali slej.« — »Polovična sredstva, stavljenje zahtev, dolgo parlamentiranje in končno kompromis, to bi bil najhujši udarec, ki bi mogel zadeti ugled Avstro-Ogrske v Srbiji ter njeno stališče kakor vlast v Evropi.«

Ta »Rdeča knjiga« sestoji iz samih originalnih pisem in brzojavk tedanjih avstro-ogrskih diplomatov. So to danes

jako zanimive stvari in se z njimi dvojna monarhija nikakor ni mogla oprati pred svetovno javnostjo, ampak si je svoj ugled močno omajala. Prihodnjič bomo o tem nadaljevali.

Isonzo

(1915, 1916, 1917)

Knjiga o bojih na Soči

(Nadaljevanje.)

»Maščujte nas vi,« pravijo preminuli borci, »ki sedaj stopate po Krasu ponosno in samozavestno, ki nas nikoli niste premogli in smo vas celo treščili z zemlje, ki je last od pamtiveka slovenskega rodu in ne vašega in vas pribili na Piavo, maščujte nas tako, da boste kavalirsko prizanesljivi temu izbičanemu, izmozganemu rodu, ki je člen naroda, ki izumira in je itak razdeljen med štiri države«...

Toda zaman... burja tuli naprej in kot v zasmeh, liki krohot hijen odmeva refren:

»Svet se smeje kadar snubi
berač za betvico srcá!«

Berač za betvico srca in v daljnem Rimu se prečestokrat ponavlja prizor, ki je zabeležen v 11. poglavju sv. Janeza:

sklicali so torej veliki duhovni in farizeji zbor in se pomenkovali, kaj naj store s človekom Jezusom, in po nasvetu Kajfe, ki je dejal: za nas je boljše, da eden umrje za ljudstvo in ne propade ves narod, so sklenili, da ga usmrte... :

Iz grobov ob Soči pa dvigajo krvave glave križani bojevniki, čuje se glas slovenske dece, ki ji trgajo najdražje, materin jezik, čujejo se udarci slovanskih kmetov, ki orjejo to strašno grudo in si kopljejo lasten grob ob potu vojnih mučencev, kjer morajo z lastnimi žulji vzdrževati šole mučilnice in raznarodovalnice za lastno deco. Kraška skala se reži kot svinga, v Postonjski jami krvavi znana Kalvarijska in v večnem vprašanju, ki je mučilo najvišje duhove človeštva čaka človeštvo še na rešitev ali pa jo najde v teh besedah: Crucifixi — resurrecturi! Križani — nekoč pa bodo vstali. Zato vzemi v roke 3 Vebrove knjige zgodovinar, dušoslovec, filozof, strateg, borec za mir, soški bojevniki in tudi ti mladina, da boš vedela, kaj so ob Soči in na Krasu prestali tudi tvoji očetje in starejši bratje, ki so sedaj zedinjeni v Jugoslaviji. Cvet je padel tam doli in nam preostalim je ta grozna borba prav za prav strašno razočaranje, ki smo ga na Krasu in ob Soči po vojni doživeli, vzela precej energije in poleta, da večkrat tavamo in tipljemo okoli kot obupani slepci... Vse tri knjige krase dobro uspele slike prav iz onih let in bojišč ter pregledne tabele na koncu, kjer točno spozna tudi neveščak razmerje med italijanskimi in avstrijskimi četami, napredovanje, odnosno pridobivanje terena, tako da strne vprašuješ, kaj bi bilo z Boroevičevo armado, če bi Kras naskakovali francoski ali srbski polki zlasti ko v začetku.

Dobiš knjigo v vseh knjigarnah, zlasti pa pri Kleimayr & Bambergu, ki je glavni zastopnik Kollitscheve knjigarne v Celovcu, kjer so knjige izšle. Naj te ne plaši, če tu pa tam naleti na izredno poveljevanje nemške rase, je umljivo to, ker je pisatelj sam Nemeec; toda je docela pravičen in docela objektivni tudi napram Slovanom in Italijanom. Knjigarne, zlasti Kollitscheva, naj bi regulirale tudi valutne cene pri nas, da bi knjige pri nas ne stale mnogo več nego v avstrijski zvezni državi. Franc Bonač.

Dopisi

»Prelom« — dnevnik. Konzorcij Preloma je izdal okrožnico, ki sta jo podpisala tudi OIO »Boja« in konzorcij »Bojevnika«. Radi pičlega objavljamo samo del te okrožnice, ki se glasi: Tovariši! Z dneva v dan raste strah naših nasprotnikov, kajti vsak dan jasneje je viden ogromen razmah in sila našega gibanja. Zato je tudi pritisk na nas vsak dan hujši, zato nam prinaša vsak dan nove ukrepe, nove omejitve in ovire. Odgovarjamo z enodušnim sklepom, ki je izraz vseh naših članov, vse javnosti. Naše glasilo »Prelom« naj postane naš dnevnik. Kakšne ogromne važnosti

je dnevnik za pokret, ni treba pojasnjevati, kajti razburjenje in nervoznost nasprotnikov to najbolje dokazujeta. Dnevnik je silno orožje, in naš »Prelom« kot dnevnik bo imel ogromen vpliv na razvoj razmer in javnega življenja pri nas. V ta namen ustanovljamo »Bojevniško tiskovno zadružno r. z. z o. z.« Da omogočimo udeležbo na tem velikem in važnem podjetju slehernemu človeku, smo določili deleže izredno nizko, in sicer na 50 Din, vpisnino pa 100 Din. Za vsak nadaljnji delež pa je plačati ravno tako po 100 Din kot prispevek za tiskovni sklad. Jamstvo je samo enkratni delež, torej 50 Din, kar pa pri dobrem in vestnem gospodarstvu itak ne pride v poštev. Po načrtu združnih pravil ima vsak združnik najmanj 1 glas. Kdor podpiše več deležev, ima na vsakih 5 deležev 1 glas. Kar pa ima kdo preko 50 deležev, bo imel pa na vsakih 10 deležev 1 glas. Tako onemogočajo pravila zadruge vsako vstvarjanje klik in varujejo demokratična načela v vseh ozirih. Tovariši! Naj bo to popisovanje deležev veličastna, plemenita tekma. Naj bo ta akcija sijajen dokaz naše nezlomljive volje, zmagati v boju za pravico in poštenje, naj bo izvršitev te naloge tako jasen in silen odgovor na vsa zatiarnja in krivice, da bo v bodoče vsakogar minila volja, nastavljanje nogo mogočnemu valjarju našega pokreta. Pristopne izjave naj vsakdo jasno podpiše in vsavi tudi svojo izjavo, kako bo plačal podpisane deleže in pristopnine, odnosno pristojbine. Kar ob vplačanega takoj, nakažite brez odloga, da ne bo potem zastankov s knjiženjem. Vse vplačane zneske upravlja do prvega ustanovnega občnega zbora dosedanji konzorcij »Prelom« kot ustanovitelj zadruge in prevzamejo za ta čas člani konzorcija polno moralno in materialno odgovornost za ves vplačani denar. Podpisane pristopne izjave naj se oddajo krajevnim organizacijam »Boja«, odnosno bojevniškim skupinam, če pa kje teh ni, naj se pristopne izjave pošljejo direktno na upravo »Preloma«, Ljubljana, Kolodvorska 8. — Priporočamo.

Trbovlje. Mezdnó gibanje v rudarskih revirjih je doseglo vrhunec. V nedeljo dne 7. 10. sta bila v ta namen kar dva shoda, prvi napovedani je bil samo sestanek rudarjev, katerega je sklicala druga rudarska skupina v delavskem domu ob 9. uri dopoldan. Tudi tu bi bil javen shod bolj primeren, posebno še, ker je bil tudi dovoljen. Zakaj ga niso sklicali, je druga zadeva. Kakšen vtis so napravili govori raznih govornikov v celoti, prepuščamo sodbi našega delavstva. Trdimo samo, da nekaj odkritih besed še ne pomeni celote, zlasti ako se najvažnejši del zavija v neprodno meglo. Drugi javni shod se je vršil na dvorišču sokolskega doma; sklicala ga je narodna strokovna zveza ob 10. dopoldne. Udeležba ni bila velika, kar je razumljivo, ker se dveh zborovanj delavstvo ne more naenkrat udeležiti. Da se ni vršil enoten shod vsega delavstva in širše javnosti so obrazložili govorniki na tem shodu. Kdo ima prav tej sodbi, naj odloča naš rudar sam in smo prepričani, da bo prišel v nedoglednem času tudi do prepričanja. Naša kritika in graja je samo na tem, da se ne sme poznati ne starih ne novih razprtij med delavskimi voditelji, kadar je vprašanje košček kruha. Kar vprašajte delavca, zakaj mu gre; pa vam bo povedal vsak isto, naj bo že katerekoli barve. Velja samo tole načelo: V borbi in boju za obstanek ne smemo gledati ne na desno ne na levo. O bojevnikih so na obeh shodih previdno molčali. Pri zadnji gladovni stavki so se bojevniki vendar le dobro odrezali, ker drugače bi mlatili po nas še huje, kot sedaj obtožujejo drug drugega. Bojevniki tega ne želimo in bomo vsem tistim prijateljem, saj sovražnikom ne iščemo in jih nimamo, nasprotnikom je pa itak vsaka beseda zaman, iskreno, brez zavijanja in zahrbtnosti povedali, kako je prav. Vojaki smo vajeni poštene besede iz obraza v obraz; vse drugo preziramo. Našim tovarišem bodo govori z obeh shodov na razpolago do podrobnosti in zadnja beseda bo vaša. — Ker se je izvršila izprememba za pobiranje članarine, opozarjamo tovariše člane, da zaupajo svojim nabiralcem, ker le tako je mogoče točno in redno poslovanje. Članstvo naj pove zaupnikom svoje pomisleke in pritožbe, da se ve vodstvo po teh ravna. Obenem naročamo, da se posamezniki zanimajo za dnevnik »Prelom«. Pojasnila in podatke dobite v lokalni dnevno od 5. do 7. ure popoldan. — **Zadruga.** Pravila za zadružno so gotova in izpopolnjena. V kratkem pričnemu z rednim poslovanjem in nabiranjem deležev. Podatke dobite pri nabiralcih. — **Pevski odsek.** Ker smo nabavili svoj lastni harmonij, pozivamo

pevce, da se redno udeležujejo pevskih vaj, kadar se praznuje. Vaje so točno ob 5. uri popoldan. Tovariši, ki imate veselje do petja, prijavite se pri pevskem odseku! — **Tamburaški zbor.** Tamburaši prično z rednimi vajami. Tamburaši, prijavite se nemudoma v lokalno! — **Žalni dan.** Dne 4. 11. 1934 priredi skupina žalni in spominski dan padlim tovarišem pri spomeniku. Udeležba tovarišev dolžnost do zadnjega moža! — **Dramatski odsek.** Sestavlja se dramatski odsek. Potrebujemo več dobrih in sposobnih moči. Tovariši na dan, kdor ima veselje in sposobnost! — **Kuhar.**

Zagorje o. S. Članstvu zagorske skupine naznanja odbor, da ima redne tedenske seje vsak petek ob 7. zvečer. Istočasno obveščamo članstvo, da se vrši redno tedensko poslovanje za člane vsako nedeljo in praznik v lokalno g. Heringa od 7. zjutraj do opoldne. Reklamacije, ki bi eventualno obstojale glede prejemanja časopisa, plačevanja članarine, ter vse drugo delo, je možno urediti med poslovnimi urami v naši pisarni. Z ozirom na stalni lokal ter na preureditev našega poslovanja pričakujemo, da se bodo člani posluževali v čim večjem številu nudene jim ugodnosti, ker bo tajništvo v okviru naših načel ugodilo slehernemu, kolikor bo le mogoče. Članstvu kotredžkega rajona sporočamo, da se bo vršil članski sestanek pri tovarišu »Francku« v nedeljo dne 28. oktobra ob 3. popoldne, a članstvu rajona Sv. Urh naznanjamo, da se bo vršil sličen sestanek pri Sv. Urhu v nedeljo dne 11. novembra 1934 tudi ob treh popoldne pri tovarišu Juvanu. Zastopniki odbora, ki bodo naznačenim sestankom prisostvovali, bodo ob tej priliki raztolmačili razne zadeve, ki se tičejo našega gibanja. Odbor namerava prirediti članski sestanek tudi na Lokah in bomo čas in kraj sestanka posebej objavili. Članski sestanki so izredno važni zlasti zato, ker je določen naš občni zbor za nedeljo dne 25. novembra 1934. ob 9. dopoldne v »Kino« dvorani. Naša skupina se je odločila, da bo v letošnji zimi, ki preti biti hujša od lanske, skupno z Vincencijevo konferenco odprla javno kuhinjo, kjer bi najporebnejši prejeli dnevno hrano. Da pa bo skupina v stanju svojo namero izvršiti, bo že v najkrajšem času izdala nabiralne pole med posebne nabiralce, ki bodo pobirali darove pri boljše situiranem članstvu. Pozivamo člane že sedaj, da z vsemi močmi podpro to našo zamisel. Število našega članstva se je v pičem letu in sicer od poslednjega občnega zbora več kot pošestorilo, a število še vedno dnevno narašča. Poudarjamo, da le v strnjjenih vrstah upamo doseči svoj cilj, za katerim mora zlasti v današnjih dneh hrepeneti vsak človek! — **Stanko Pečnik.**

Vojni invalidi za svoje pravice. Že 16 let bijejo naše vojne žrtve težak boj za svoje pravice in za svoj goli življenjski obstanek. Vsi njihovi naporu zadnjih let za izpremembo invalidskega zakona so padli v vodo in je s tem ostalo vse njihovo dolgotrajno prizadevanje brezuspešno. Zato se obračajo in zanašajo na pomoč javnosti pa prirejajo manifestacijska zborovanja po vsej državi. Preteklo nedeljo se je vršilo tako zborovanje v Celju, katerega so se udeležile vse vojne žrtve Celja in okolice in v znak solidarnosti tudi mnogi bojevniki. Govorniki so bili v svojih izvajanjih zelo ostri, posebno oni iz Beograda in Zagreba. V imenu bojevnikov in Boja se je zavzemal za pravice tovarišev invalidov tov. Matičič. Zborovanja invalidov bodo tudi v Ljubljani in Mariboru.

Bojevniki v boj za svoje vojne tovariše, ki jih tako tepe nemila usoda!

Rdeči križ. Na Vidov dan 28. junija t. l. je prevzel Nj. Kralj. Vis. knez Pavle dolžnost predsednika društva Rdečega križa. Izrazil je svoje zadovoljstvo, da more stati na čelu našega Rdečega križa ter je sporočil vsem sodelavcem tale pozdrav:

»Vrnivši se s potovanja iz inozemstva sem z veseljem prevzel dolžnost predsednika društva Rdečega križa naše drage kraljevine Jugoslavije.

Naše društvo je znano in spoštovano med narodom zaradi svojega dobrotvornega dela. To mi daje upanje, da bom našel v izpolnjevanju poverjenih mi dolžnosti mnogoštevilne in navdušene sodelavce in da bo naš Rdeči križ sposoben in pripravljen, da izvrši svoje naloge, katere njegovi vzvišeni zaščitniki in naš narod od njega pričakujejo. Vsem odborom, članom in prijateljem Rdečega križa pa sporočam svoj prisrčni pozdrav.«

Glavni odbor društva Rdečega križa, ponosen in srečen, da more z zaupanjem in vero na uspeh nadaljevati svoje delo pod vodstvom svojega vzvišenega predsednika, bo v najkrajšem času začel s pripravami za izpolnjevanje tudi drugih važnih nalog, osobito pa s pripravljanjem svojega pomožnega osebja — prostovolj-

nih bolničarjev in bolničark poleg pripravljanja samarjanov in samarjank za izkazovanje prve pomoči v slučaju neprijateljskega napada iz zraka in v nesrečnih slučajih, kar je vse vršil tudi dosedaj.

Z ozirom na poziv Njeg. Vis. kneza Pavla in Glavnega odbora društva Rdečega križa vabimo vse naše sodržavljane, da javijo svoj pristop kot redni člani našim edinicam, ki obstojajo že skoraj v vseh občinah.

Rdeči križ ima tako v miru kot v vojni tako važen namen in nalogo, da bi morali slediti vsi pozivu odbora tega društva in zlasti bojcniki, ki smo med vojno spoznali velik uspeh in požrtvovalno delo Rdečega križa, z vso vneto in navdušenjem delati za vzvišene humane cilje tega društva.

Na Dunaju so v začetku septembra t. l. odkrili monumentalni vojni spomenik posvečen vsem bivšim vojakom, vojskovodjem in frontam a.-o. armade, ki je ob prevratu razpadla. Ob času od-

kritja tem spomenikom so pa otvorili v Umetniškem domu veliko razstavo slik svetovne vojne, ki predstavljajo vojne motive iz Galicije, Karpatov, Soče, Tirol in dr., dalje pestre ljudske in krajevne motive iz Srbije, Črne gore, Ukrajine, Goriške in Primorske. Vse slike, risbe in sohe imajo visoko umetniško vrednost, a prodajno ceno od 20 do 3000 šilingov za komad. Vseh slik je nad 640 od najmanjših do največjih formatov. Med njimi smo videli tudi ogromne formate slik bivših slovenskih polkov. Kje so se vse te slike vzele? Izposodili so jih iz vojnega muzeja, iz dunajske umetniške galerije ter od bivših polkov in privatnikov. Razstava bo odprta do konca tega meseca in jo je vredno ogledati, ako komu prilika nanese seveda. Vse te podobe so žive priče nekdanjih težkih dni.

Poravnajte naročnino! Ček. račun št. 13051.

Vse dopise, naročila in oglase pošiljajte na uredništvo in upravo »Bojevnika«, Ljubljana, Poljanska cesta 20

Prva jugoslovanska
tovarna za diasad,
slad in kvas

*

RUDOLF ZALOKAR
LJUBLJANA – VIČ

»Čehostaklo« Telefon 31-40
B. LISEK — Ljubljana, Komenskega ulica 20
Zaloga steklenega blaga
Steklena embalaža
Gostilničarsko steklo itd.
VELIKA IZBIRA! NIZKE CENE!

»Koflarka«
d. z o. z.
Izdelovanje kotlov za žganjekuho in pralnice. Brzoperilnikov in filtrov za vino. Sprejemamo v popravilo dela spadajočo v našo stroko.
LJUBLJANA
Gregorč čeva ul. 5 Rimska cesta 2

Velika izbira
perila, čevljev itd. oblek, klobukov,
pri
JAKOB LAH
MARIBOR, GLAVNI TRG 2
Zahtevajte cenik!